

Hugskot og viðmerkingar – send sms til 225000

Oddagrein

Eirikur Lindenskov
eirikur@sosialurin.fo

VERJA SOSIALU KOTRAKTINA

Seinastu tíðina hevur nógv verið at tosað um skatt – ikki minst í kjalarvørrinum av teimum sonevndu Panamaskjølunum, sum avdúka, hvussu fólk royna at skáka sær undan at rinda skaltt.

Tað tykist ofta vera tann æviga lukkan at sleppa undan at gjalda skatt. Og ofta er er tað soleiðis, at meira tú hevur, tess størri lukku sært tú í at sleppa at snýta felagskassan soleiðis, at tú ikki rindar tað, sum tú skalt rinda.

Men vit hava eisini skipanir, sum gera, at summi fólk uttan at kunna gera við tað, ikki gjalda í felagskassan, hóast tey liva og virka í okkara samfelag. Tað eru til dømis

tey, sum arbeiða og vinna sína úrtøku í øðrum londum, meðan familjan er í Føroyum.

Vit hava fyrr í her í blaðnum sagt søgur um eitt nú DIS'arar, sum javnan fáa at vita, at teir snúta upp á samfelagið. Vit hava sagt søgur um teir mongu føroyingarnir, sum tjena til samans einar 800 milliúnir krónur uttanlands, men sum leggja at kalla allan sín skatt aðrastaðni, enn í føroyska landshúsarhaldið.

Vit hava valt at skipa okkara samfelag eftir norðurlandska vælferðarmodellinum. Vit hava eina sosiala kontrakt, har vit sum borgarar rinda okkara skatt av okkara inntøku, aftur fyri sama rætt til

somu vælferðartænastur. Tí er tað eitt vandatekin, tá borgarar byrja at ilskast inn á hvønn annan fyri ikki at lata sín part í felagskassan. Kenslan av at summi brúka allar vælferðartænasturnar uttan at gjalda sín part í felagskassan kann fáa tað ringasta fram í fólk.

Vit kunnu siga, at sosiala kontraktin er í vanda, tá vaksandi tal av føroyingum arbeiðir undir skattaskipanum, har lítið ella einki fellur í felagskassan, ið skal rinda fyri føroysku vælferðina. Syndrast sosiala kontraktin, fáa vit eina støðu við líkasælu og uttan felags ábyrgdarkenslu.

Undanfarni figgjarmálaráðharri

segði seg vilja broyta tvískattaavtaluna við hini norðurlondini. Tað sigur sitandi landsstýriskvinna seg eisini vilja.

Tað er neyðugt av praktiskum

ávum, tí ein felagskassi, ið færri og færri rinda til, er við tíðini ikki nógv verdur. Og tað er neyðugt av politiskum ávum, tí vaksandi ónøgd og mistreysti millum skattaborgarar í einum landi fær svart arbeiði og sosialt snýt at vaksa sum ókrút.

Vit skulu hava skipanir soleiðis, at skatturin fellur til gjaldingar, har fólk ið býr, livir og brúkar vælferðartænasturnar.

Tað er eitt stig á rættari leið fyri at verja sosialu kontraktina.

» Øll mugu sjálvandi vera við til at gjalda í felagskassan

Alt ov fáir pengar til Landsverk

Hyggja vit eftir gongdini hesi seinastu árin, sær framtíðin døpur út.

Tað staðfestir Ewald Kjølbro, stjóri í Landsverki, nú stovnurin hevur latið eina frágreiðing úr hondum um virksemd í fjør.

Tað er lága játtan at halda vegir, tunlar og brýr, fyri, sum fær hann so dapurskygdan.

Heldur hetta fram, kann tað verða neyðugt at taka viðgongd stig fyri ikki at seta ferðslutrygdina í vanda.

Landsverk vísir á, at av tí at játtanin er ov lítil, verða vegir, tunlar og brýr als ikki hildin eftir forskriftunum. Og nú eru tey dragnað so illa afturúr, at brúk er fyri 375 milliόνum fyri at fáa vegir, tunlar og brýr upp á eitt nøktandi stig.

– Fyri tunlar er eftirlæpið 150 milliúnir krónur, fyri brýr er tað 25 milliúnir, fyri asfaltering er tað 100 milliúnir og fyri bilverjur, vegøkslir, veitir, dren og skeltir, er eftirlæpið 100 milliúnir krónur

Sostatt er eftirlæpið 8,5 ferðir størri enn játtanin til Landsverk er um árið, og sostatt er støðan í Føroyum sjei ferðir verri enn í øðrum norðanlondum, har eftir-

sleipið bara er eina til tvær ferðir størri enn játtanin er.

Og spurningurin er um nakar glotti er at hópa, tí hesi seinastu árin hevur tað bara gingið skeiva vegin.

– Í 2005 var játtanin 53 milliúnir krónur, men hon í ár er hon minkað niður í 43 milliúnir krónur, staðfestir Ewald Kjølbro.

Men samstundis er prís-talið hækkað við tí, sum svarar til næstan átta milliúnir krónur.

– Við øðrum orðum, skuldi játtanin í ár verið einar 60 milliúnir, bara fyri at lagt upp fyri prís- og lønarhækk-ingum, men istaðin er hon lækkað niður í 43 milliúnir.

Landsverk sigur, at verður einans hugt eftir tørvinum til at halda vegir, tunlar og brýr, skuldi Landsverk havt eina játtan upp á 80 milliúnir krónur, áðrenn tað ber til at fáa eftirlæpið at minka.

Men, sum støðan er nú, veksur eftirlæpið alsamt, tí tað er ómøguligt at halda stand.

– Sostatt fer støðan at versna enn meira hesi næstu árin, verður játtanin

ikki munandi hækkað.

Hetta merkir ikki bara, at vegirnir verða vánaligari. Tað fer eisini at seta ferðslu-trygdina í vanda.

– Avleiðingin kann verða, at á onkrum vegateinum noyðist Landsverk at mæla lögregluni til at lækka hámarksferðina úr 80 kilometrum um tíman, niður í 70 kilometrar um tíman.

Men hann sigur, at tað kortini hevur eydnast Landsverki at hildið stand higartil, er millum annað tí, at rakstururin er skilbøttur. Eisini eru tey farin yvir til aftur at brúka spræniastfalt, sum er væl bíligari enn vanligt asfalt. Hinvegin heldur tað ikki so leingi, men tað riggar væl á vegastrekkjum, har ferðslan ikki er so nógv.

– Men nú eru vit komin á sparimarkið, og tí fer støðan heilt vist at versna frameftir, sigur Landsverk.

» Hvussu Eik lumpaði TAKS

JØRN ASTRUP HANSEN
KJAK SÍÐA 16

» Sankti Frans fyri býráðið

JÓGVÁN ARGE
KJAK SÍÐA 16

Herverk á prestar á Oyggjarvegnum

So ótrúligt tað enn ljóðar, so er tað onkur, sum hevur til fragd at gera seg inn á trygdarútgerðina fram við Oyggjarvegnum millum Havn og Kollafjørð – teir sonevndu prestarnar, sum í myrkri og mjørka hjálpa bilførarum at halda seg á vegnum.

Í góðveðrinum leygardagin varð nógv ferðsla eftir Oyggjarvegnum, tí Havnin at kalla varð stongd vegna renning – og tað var ikki vøkur sjón, tá tú komst niðan á Kleytnisvarða og kundi eygleiða, hvussu prestarnir vórðu koyrði niður á fleiri strekkjum upp á fleiri 100 metrar.

Tað var týðuligt, at

hetta varð gjørt við vilja, og at bilur hevði koyrt eftir vegjaðaranum við tí greiða endamáli at fella so nógvast prestar, sum gjørligt.

Eitt er, at hetta kostar nógvast pengar – pengar úr felagskassanum hjá okkum øllum. Annað er, at hetta er trygdarútgerð, sum í ringasta føri skal bjarga mannalívum.

Eitt triðja er, at hetta er so tollut og býtt, at einki vaksið menniskja eigur at finna upp á slíkt.

– Ein bilførari, sum hevur so lítið innanfyri, at hann kann finna upp á at gera seg inn á slíka trygdarútgerð, átti ikki at sloppið at koyrt bil!